

RENAȘTEREA

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

Redacția și Administrația:
CLUJ, Str. Iuliu Maniu Nr. 31

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ
Abonament: 500 Lei la an

Redactor responsabil:
Protoiereu DUMITRU ANTAL

CUPRINSUL:

Sofron Vlad: Ce să facem?

Lege pentru modificarea art. 61 din legea învățământului primar.

Cronică.

Comunicat oficial despre învățământul religios în școala primară.

CE SĂ FACEM?

În primele zile ale primăverii când sucii începe să circule prin toate încheeturile arborilor, vezi adese pe economul harnic și conștiencios preumblându-se prin grădina cu pomi. El cercetează cu atențiune mugurii și pare că încearcă să găsească tainele ce se ascund sub învelișul lor. În sufletul lui se amestecă un sentiment de nădejde bogată și de bucurie legitimă, cugețându-se la frumusețile și bunătățile ce se ascund în inima acestor muguri. De aceleași sentimente de nădejde și de bucurie ar trebui să fim cuprinși și noi când venim în contact cu copiii, acești muguri ai omenirii, căci în sufletul lor se ascund o mulțime de frumuseți și bunătăți, ca și în inima mugurilor.

Dacă copilul mic înainte de botez este un mic păgân, pentru motivul că nu a intrat în legătură cu Christos, nu este el oare dela etatea de când începe a vorbi și a înțelege și până la o anumită vârstă, cel mai autentic creștin, atât după cuvinte cât și după fapte? Avea toată dreptatea Rousseau pedagog de altfel necredincios când zicea că: „tot ce a eșit din mâna creatorului este bun și devine rău și este pervertit numai între mâinile oamenilor“. Iată pentru ce putem afirma cu încredere că, copilul din natură este bun și se convertește sub influința mediului înconjurător. Fiecare părinte a avut ocazia de a face această experiență pedagogică și de a verifica acest adevăr. Unde găsești o concordanță perfectă între gând și vorbă deci sinceritate așa cum ce-

rea Mântuitorul, dacă nu la copilul mic? Unde află concentrată atâtă bunătate și dreptate, o credință atât de vie și o iubire atât de sinceră, ca în sufletul copilului nevino-vat? Această bunătate sufletească a copilului a afirmat-o și cel mai mare pedagog al omenirii Domnul nostru Isus Christos. Când a fost întrebat de ucenicii Săi „cine oare este mai mare în împărăția cerurilor?“ Mântuitorul nu le-a expus un program mai vast în toate amănuntele, nu le-a enumerat preceptele fără sfârșit de cari să se conducă (cum făceau învățătorii legii), ci le-a dat o lecție sumară și intuitivă, luând un copil și așezându-l în mijlocul lor și le-a spus, să devie sufletește copii dacă voesc a intra în împărăția cerurilor. (Mat. 18, 3). Dacă așa se prezintă natura copilului, atunci avem și noi dreptul de a ne apropia de ei, cu nădejdea vie și bucuria legitimă că, aceste mici ființe cari din „fire sunt creștine“, cum zicea scriitorul bisericesc Tertulian despre sufletul omenesc, îngrijite și familiarizate cu principiile Mântuitorului, vor da roade creștine mulțumitoare.

Afară de această natură bună noi mai aflăm în sufletul tinerimii și cel mai bogat izvor de însuflețire pentru toate acțiunile, bune, frumoase și generoase. La întrebarea ce să facem, dăm deci un prim răspuns: Să ne apropiem de tinerime cu legitima nădejde că, ea care are natura și elanul pe care l-am amintit, prezintă ogorul sufletesc cel mai potrivit în care noi lucrând vom culege roade din belșug.

În articolul trecut am ajuns la concluzia că, noi trebuie să începem o acțiune generală pentru reîncreștinarea societății și începutul să-l facem prin tinerime. Noi vom putea câștiga tinerimea pentru Christos, dacă o vom pune în contact direct cu El prin mijlocirea evangheliei. Americanul John R. Mott — mare unionist și mi se pare chiar președintele „Uniunii creștine a tinerimii“, — spune pe pag. 14 a cărții sale „Chemarea adresată de Isus cel viu tinerimii“ că a vizitat cam cincizeci de țări împrăștiate pe cele cinci continente, unele chiar de mai multe ori. A venit în contact cu tinerii acestor națiuni, a câștigat deci o experiență vastă. Mott ne vorbește în cap. VI. a cărții sale despre cauzele cari au determinat o mulțime de tineri din lumea întreagă, să creadă în Christos și să se atașeze Lui. Unii — spune el — au ajuns la această credință și alipire studiind caracterul Mântuitorului. Alții au ajuns la acelaș rezultat studiind învățătura Mântuitorului, universalitatea ei și efectul produs de acest învățământ. Unii au studiat moartea, alții învierea și schimbările produse pe urma acestui fapt miraculos, în mijlocul apostolilor și a comunităților. Toți aceștia fie că au studiat una, sau alta, ori pe toate, au ajuns la credința în Christos. Ori caracterul, învățătura, moartea și învierea Mântuitorului n'o poți studia de altundeva de cât din evanghelii, căci numai acolo le aflăm. La întrebarea ce să facem, dăm un al doilea răspuns: Să punem tinerimea în contact direct cu evanghelia.

În cele ce urmează vom face unele observări asupra programei analitice și asupra felului cum înțelegem noi ca la baza învățământului religios să stea Noul Testament și lectura religioasă. Vom comunica ceva din metoda folosită la predarea religioasă în școala secundară. Poate nici metoda nu va fi cea mai bună pe cum nici literatura ce am pus-o în mâinile elevilor nu este completă? Tocmai pentru motivul acesta, *rândurile scrise de mine au scopul, de a îndemna și pe alți colegi a lua condeiul în mână și a comunica experiența lor, ca de această experiență să putem profita reciproc.*

Deși observările ce urmează privesc predarea religiei în școala secundară, prin faptul

că în cursul de repetiție a școlii primare se predau aproape aceleași chestiuni, ca și în cursul inferior al școlii secundare, iar pe de altă parte mulți dintre preoți poate nu au mai avut ocazia să fie la curent cu literatura apărută, credem că vor putea profita totuși ceva din cele scrise. În cele ce urmează se răspunde mai pe larg la întrebarea pusă la început, ce să facem și poate la o altă întrebare cum să facem?

În privința materialului religios ce trebuie predat, programa analitică a școlii normale diferă de cea a liceelor. În timp ce pentru clasele superioare din liceu erau prevăzute două ore săptămânal, pentru învățământul religios la școlii normale, era prevăzut în programă numai o oră. Acest neajuns a fost înlăturat în anul școlar trecut, printr'o dispoziție a On. Minister al Instrucțiunii. O altă deosebire există și cu privire la împărțirea materialului și anume: În clasa I a școlii normale este prevăzut a se preda numai Istoria Biblică a Vechiului Testament, pe când la liceu acest material este completat și cu material din Noul Testament și anume: viața și minunile Mântuitorului. În clasa II la școala Normală sunt prevăzute: viața, minunile și parabolele Mântuitorului, pe când în clasa II de liceu, numai parabolele. După programa școlii normale se pare a fi prea încărcată clasa II, pe când după programa liceului pare prea mult material la clasa I. Cred totuși că e o împărțire mai potrivită cea indicată de programa analitică a școlii normale, unde Vechiul Testament este tratat în decurs de un an întreg pentru motivul că, 1. Materialul este mult și valoros, pe care trebuie să-l exploatăm, 2. Asupra Noului Testament noi mai revenim mai mult în clasa III, V, VI, pe când asupra Vechiului Testament mai puțin.

În programa analitică a școlii normale la lămuriri se spune: „Scopul învățământului religiei în școala normală este în rândul întâi educația adecă, de a forma oameni religioși și morali... Principiul călăuzitor în predarea acestui învățământ va fi mișcarea sufletului și a inimii elevului“... În definitiv nu este acesta scopul predării religiei în orice școală, de orice caracter ar fi? Întrucât în vre-o școală studiul religiei ar fi predat cu alt scop decât cel

indicat mai sus, oricare ar fi el acel scop, ar fi strein de acest studiu. Dacă acesta este scopul să vedem cum este ales materialul necesar pentru ajungerea lui?

Prima lecție la clasa I, este despre „crearea lumii“. A începe cu crearea lumii deja în ora primă ori a doua, mi se pare că înseamnă, a intra cu ușa în casă. Cred că înainte de tratarea acestei lecții e bine ca elevii să facă cunoștință cu Biblia, să o răsfoiască, să vadă de unde scoatem noi materialul despre care le vorbim lor în decurs de un an întreg. Elevii au învățat unele istorioare din Vechiul Testament și în cursul primar și e bine să le cetim una sau două din Vechiul Testament pentru a-i convinge că, tot ce au învățat în cursul primar și ce vor învăța acum, se află în această carte sfântă. Cu această ocazie trebuie să le vorbim ceva, natural numai în general, despre autoritatea religioasă a celor ce au scris cărțile aflătoare în Vechiul Testament, elevii vor privi Biblia imediat cu alți ochi. Noi nu trebuie să uităm a pomeni nici despre vechimea ei. Faptul că ei au între mâni o carte din cari unele părți au fost scrise înainte cu aproape 3500 de ani, contribuie și mai mult la creșterea interesului pentru această carte. Trebuie să le vorbim și despre cum Biblia cu toată vechimea ei, este în continuu actuală, în raport cu alte cărți, cari după 10 ori cel mult 100 ani, perd orice interes. A vorbi elevilor dela început și despre numărul mare al Bibliilor tipărite și al limbilor în cari a fost tradusă nu va fi fără interes. (Profesorul Adolf Deissmann în cuvântarea rostită în 1930 cu ocazia instalării sale în demnitatea de rector al Universității din Berlin, a comunicat datele cele mai recente. Iată câteva: Până în 1930 Biblia întreagă, ori părți din ea, au fost traduse în 907 limbi și dialecte; iar în 1930, Societatea Britanică pregătea traducerea ei încă în 15 limbi și dialecte nouă, deci la finele anului 1930 Biblia ori numai părți din ea, au fost traduse în 922 limbi și dialecte. Societatea Britanică dela întemeierea ei a răspândit peste 400 milioane de Biblii din cari în anul 1929 — 12 milioane. Societatea Biblică americană a răspândit după Deissmann cu vre-o 14 milioane mai multe Biblii decât Societatea Britanică). În urmă să arătăm în câte părți se împarte Biblia

(Vechiul și Noul Testament) și numai după aceea să începem cu „facerea lumii“.

Trebuie să observăm că este omis complet, ori redus prea mult, tocmai acel material care contribuie mai mult la mișcarea sufletului. Atât din programa analitică a școlii normale, cât și a celei liceale, se omite d. e. „Iov“. Cred că această istorioară nu trebuie omisă, căci deja de aici trebuie să punem problema durerii, natural simplu pentru înțelesul copiilor din clasa I. și apoi această problemă să o reluăm mai amplu în clasa VI. În al doilea rând vin Psalmii. În programa școlii normale sunt indicați ca lectură Psalmii 1, 14, 31, 50, ca o completare la lecția despre David. În programa de liceu, Eli, Samuil, Saul, David și Psalmii mesianici formează o singură lecție. Aceasta însemnează că tocmai materialul cel care conține mai mult element religios este omis. Psalmii la predarea Vechiului Testament nu pot fi tratați ca un apendice a unei lecții cum este (Eli, Sam. Saul, David) care și ea este destul de lungă. Trebuie aleși Psalmii cei mai frumoși (nu numai cei mesianici) în cari elementul religios curge atât de abundent și analizați și sigur că fiorii cari ne cuprind pe noi la citirea lor, vor atinge, deși în o măsură mai redusă și coardele sufletelor tinere. Unele părți frumoase și ușoare pot fi memorizate drept rugăciuni. Deci Psalmii nu pot fi tratați nici ca un apendice al unei lecții mai lungi, nici strânși într'o singură lecție, ci aleși cu atențiune, cetiți și analizați, vor contribui în mai mare măsură de cât materialul pur istoric, la mișcarea sufletului.

Tot așa de puțin ca și Psalmii este exploatată și o altă parte din Vechiul Testament pentru educația religioasă a elevilor și anume: profeții. În programa analitică a școlii Normale sunt trei lecții, iar în programa de liceu 2 lecții. Despre aceste personalități puternice, cari se opuneau regilor ca și unui popor întreg, cari erau ca și niște stâlpi de granit în mijlocul unor valuri furioase și contrare, nu se poate trece așa în fugă și trebuie să ne oprim să-i tratăm mai pe îndelete. Se va obiecta de sigur că, profeții sunt prea grei pentru a fi predați în clasa I mai pe larg. Experiența pe care am făcut-o personal m'a convins de

contrarul. Orice material îl îmbraci în forma accesibilă minților cărora te adresezi. E de regretat că noi nu avem un extras din Vechiul Testament scris într-o limbă clară care să cuprindă pe lângă părțile mai importante din cărțile lui Moisi, Psalmii cei mai frumoși, părțile mai însemnate din profeți și preceptele cele mai însemnate din Cărțile înțelepciunii. Locul unui astfel de extras îl putem umplea totuși prin „Mica Biblie“ a părintelui arhimandrit Scriban. Afară de profeți trebuie să mai stăruim în special asupra cărților înțelepciunii. Elevii își vor putea nota și memoriza o mulțime de pilde frumoase.

În rezumat cred că: Iov nu trebuie omis din materialul de predat în clasa I iar psalmii, profeții și părți alese din cărțile înțelepciunii, trebuie tratate pe larg și cu multă atențiune. Lecțiile trebuie făcute cu Biblia înainte și la răspuns unde posibilitatea permite lăsați să cetească ceea ce a învățat și din Biblie căci prin răsfoirea continuă se vor familiariza în decurs de un an cu această sfântă carte.

Un element religios foarte important cuprind rugăciunile sf. Părinți, pe cari noi le aflăm, parte în cărțile de rugăciuni, parte în ciaslov. Din acestea să alegem, să cetim, să analizăm și elevii să și-le scrie în caetele speciale ce le au pentru s. religie. Acest material este important dacă ținem cont de principiul călăuzător indicat de programă la predarea religiei. Ceea ce se observă atât la elevi cât și la profesori este rostirea mecanică a rugăciunii. Mă întreb ce țintim noi profesorii de religie prin rugăciunile ce le rostim la intrarea în clasă? Ținem noi doar să continuăm cu elevii un obicei pe care ei l-au învățat în școala primară și nimic mai mult? Ne împăcăm noi a vedea deja copilul din clasa I achi-tându-se față de Părintele său ceresc prin rostirea unei rugi pe nerăsuflete și prin trântirea unei cruci dezordonate? Și totuși la această se ajunge, atunci când în fiecare dimineață, în decursul anilor școlari, se rostesc aceași rugăciune. Să obicinuiți elevii să vadă în rugăciune nu un mijloc de a te plăti de Dumnezeu și un mijloc de a sta cu El de vorbă. La aceasta vom ajunge când vom putea evita rostirea mecanică a rugăciunii. În scopul acesta se vor analiza

în clasa I Psalmii și se vor ceta și și vor nota rugăciuni din Sf. Părinți. Rugăciunile trebuie să fie scurte, și pentru a evita rostirea lor mecanică, dacă nu în fiecare zi, în fiecare săptămână să se cetească o altă rugăciune indicată de profesorul de religie. Rugăciunile prin noutatea ideilor ce conțin frapează și astfel evită rostirea lor mecanică. În special trebuie să ținem cont ca nu acelaș elev să rostească în fiecare zi rugăciunile ci toți, pe rând iar ceilalți să-l secondeze. Aceste sunt pe scurt observațiile asupra materialului de predat în clasa I.

Sofron Vlad.

LEGE

pentru modificarea art. 61 din legea învățământului primar din 26 Iulie 1924.

Articol unic. Articolul 61 din Legea învățământului primar din 26 Iulie 1924, se modifică precum urmează:

Învățământul religios moral este obligatoriu. Materia de studiu și programa acestui învățământ vor fi stabilite de Sf. Sinod pentru Biserica ortodoxă română, iar pentru celelalte confesiuni de autoritățile superioare religioase respective, în ambele cazuri, în înțelegere cu Ministerul Instrucțiunii.

Învățământul religios moral se predă în localul școlii, în două ore pe săptămână, în fiecare clasă sau divizie și în mod gratuit de preotul parohiei. Acolo unde nu este preot sau preotul este infirm, se va preda de învățător sau de persoana indicată de autoritatea superioară religioasă, cu aprobarea Ministerului Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor.

Dacă elevii unei școli aparțin mai multor confesiuni, eclesiastici cultelor respective îngrijesc în mod gratuit, de instrucția și educația religioasă a elevilor, rezervându-li-se ore speciale în orarul școlii, astfel că învățământul obișnuit să nu fie turburat în mersul său, nici școlarii să nu fie împiedecați de a veni exact la orele hotărâte pentru predarea celorlalte lecțiuni.

Controlul învățământului religios se face, pe lângă organele de control ale Ministerului Instrucțiunii, de autoritatea bisericească respectivă.

Predarea învățământului religios și moral în mod gratuit de către eclesiastici constituie o parte esențială a misiunii lor pastorale; neîndeplinirea sau neglijaarea acestei datorii atrage după sine sancțiuni.

Ministerul va aduce la cunoștință autorităților superioare bisericești abaterile dela aceste îndatoriri, pentru a lua măsuri disciplinare în contra preoților vinovați, în conformitate cu regulamentul pentru procedura instanțelor bisericești.

Votat de Cameră în ședința dela 26 Martie 1932.

Votat de Senat în ședința dela 13 Aprilie 1932.

Monitorul Oficial Nr. 96 din 22 Aprilie 1932.

CRONICA

Deces. Preotul *Alexandru Perhaiția* fost paroh în Libotin, protopopiatul Lăpușului, după lungi suferințe în ziua de Duminică 11 Septembrie c., a adormit în Domnul, în vârstă de 84 ani dintre cari 61 de preoție. Înmormântarea a avut loc în ziua de 15 Septembrie c. Familie n'a avut. Bunul Dumnezeu îl odihnească în pace.

Facultatea de teologie din București anunță că înscrierile absolvenților Academiei teologice din Ardeal precum și a celor cu 2 sau 3 ani la aceste academii se fac conform art. 7 din regulamentul facultății de teologie, dela 10—15 Octombrie c.

Criza economică e în descreștere. Așa se afirmă în toate părțile, socotind după înviorarea ce se semnaleză la toate bursele din lume. În deosebi hârțiile de valoare și acțiunile marilor întreprinderi au început să se scumpească și să se vândă. Întreprinderi mari, cum este de pildă fabrica Ford, și-au deschis din nou porțile. În București unele bănci au început din nou să acorde împrumuturi pe cambii. Sunt tot atâtea semne cari ne dau nădejdi de mai bine. La noi în țară înviorarea va veni numai după îndreptarea legii conversiunii, la care se lucrează acum cu zor. Creditul odată pornit, toate se vor îndrepta cu încetul.

Comitetul agrar, cel atât de mult hultit pentru noianul de hotăriri nedrepte ce a adus în chestia reformei agrare, prin lege va fi desființat și toate chestiunile ce-i aparțineau lui vor fi de aici înainte judecate de către Curțile de apel. Era și vremea,

Un premiu al Episcopiei Hotinului. Se face cunoscut autorilor de cărți de religie că episcopia Hotinului oferă autorului un premiu de 10.000 Lei și tipărește cel mai bun manual de metodică pentru predarea religiei în școlile primare. Acest manual va cuprinde: a) lămurirea datoriei clerului de a învăța pe copii religia; b) o scurtă arătare a celei mai bune metode de a preda religia în școlile primare și c) cel puțin câte două lecții model de fiecare clasă.

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 6169—1932.

Comunicat oficial.

Învățământul religios în școala primară.

Prin modificarea art. 61 din legea învățământului primar, publicat în Monitorul Oficial Nr. 96 din 1932 (o reproducem în acest număr), a trecut învățământul religios din școala primară și în mod legal asupra bisericii.

Lucrul acesta pentru biserica noastră din Ardeal nu este nou. Până la România mare toată instrucția aceasta cădea exclusiv în sarcina preoției, care era obligată să se îngrijască de catehizare. Și biserica s'a și îngrijit de aceasta prin pregătirea preoților săi în direcțiunea aceasta. Iar preoții la rândul lor s'au achitat de datoria lor în mod conștiințos.

Cu România mare a trecut toată instrucția școlară în mâinile statului. Deci și instrucția religioasă. Bisericii i s'a lăsat numai puțința facultativă de a se îngrijii de instrucția religioasă.

Biserica noastră din Ardeal a înțeles foarte bine că instrucția religioasă lăsată în mâna statului nu poate fi mulțumitoare. De aceea și dela unificarea țării încoace noi am căutat să ținem în mâinile noastre această instrucție religioasă.

Și spre lauda și cinstea preoției noastre putem spune că majoritatea preoților s'au îngrijit ei înșiși de catehizarea copiilor din școala primară.

Astfel că dispozițiile legii celei noi pentru noi nu prezintă nici o noutate, decât singurul fapt că de acum încolo preotul nostru are dreptul garantat prin lege de a intra în școală și este responsabil pentru instrucția religioasă a elevilor. La apelul nostru din circulara trecută au și răspuns aproape toți preoții noștri că iau asupra lor și sarcina catehizării pe mai departe și răspunderea.

Pentru instrucția religioasă în școlile primare sunt prevăzute două ore la săptămână cari vor fi rezervate în orarul școlii. În acest scop preoții vor lua înțelegere cu directorii școlilor primare.

Ce privește programa analitică, fiind nevoie de o lucrare conștiințioasă și uniformă pentru întreaga biserică, aceasta încă n'a putut fi alcătuită de către Sf. Sinod. De aceea până ce vom avea o programă analitică fixată pentru întreaga țară preoțimea noastră se va folosi de vechea noastră programă analitică de pe vremea școlilor confesionale, modificată în forma provizorie cum se arată în cele ce urmează aci mai jos, pentru fiecare clasă.

Materialul este clasat pentru 2 ore pe săptămână numai în 30—32 lecțiuni, pentru ca preoții să aibă puțința de a aprofunda bine materialul și să aibă timp suficient și pentru practica religioasă, adică rugăciuni și cântări bisericesti.

Când dăm mai jos programa analitică provizorie pentru anul școlar 1932—33 invităm preoțimea noastră din nou ca să-și facă titlu de ambiție de a îngrijii cu toată sfințenia și conștiințiozitatea de instrucția religioasă având în vedere marea

răspundere ce o avem înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor pentru creșterea creștinilor de mâine.

Dăm acum aci și punctele de orientare în predarea învățământului religios pentru cele 7 clase primare :

Clasa I. primară.

1. Cererea „Doamne Ajută“ (ilustrație cu un copil și părinții în rugăciune).
2. Semnul Sf. Cruci (cu ilustrația Sf. Cruci).
3. Rugăciunea intrării în clasă, ținuta la rugăciune, semnul Sf. Cruci.
4. Rugăciunea se va învăța în școală cu elevii și se va rosti apoi la începutul și sfârșitul lecțiilor (ilustrația un tablou înfățișând un copil la rugăciune sau Mântuitorul la rugăciune).
5. Rugăciunea la eșirea din școală.
6. Tatăl nostru, explicare sumară, insistându-se asupra ideii de D-zeu ca Tată al tuturor, pornind dela ideea și comparația tatălui de familie.
7. Biserica: descrierea bisericii ca o casă de rugăciune. Casa lui Dumnezeu, respectul și grija ce trebuie să avem față de ea.
8. Cinstirea lucrurilor bisericesti și a obiectelor de cult, icoane, cruci, și pe slujitorii altarului. Descrierea și indicațiunile privitoare la obiectele de cult va fi după observările la biserică în timpul slujbei.
9. În familie, față de mamă, frați surori, se va insista asupra iubirii și a ascultării.
10. Combaterea pornirilor rele care tulbură bunele raporturi familiare, lăcomia, invidia, mânia.
11. Respectul față de rude și ceilalți oameni, modestia, salutul ascultarea și respectul față de cei mai mari, cinstirea față de bătrâni.
11. Ajutorarea celor săraci, ospitalitatea, milostenia creștină.
- 13—14. La școală, față de preot și învățător (ca față de tatăl familiei, față de colegi, dragoste, ajutor, întrecere la bine), ferirea de tovărășii rele (merele bune și merele putrede).
15. Față de animale, îngrijire. milă.
16. Sărbători, obiceiuri la sărbători.
17. Duminica zi de bucurie sufletească, zi de odihnă pentru mers la biserică, întâlnirea cu prieteni și rude, distracții, jocuri.
18. Nașterea Domnului.
19. Ajunul Crăciunului, preotul la ajun.
20. Prohodirea Domnului. 21. Învierea Domnului.
22. Colinde, steaua, obiceiuri locale, eventual Troparul Nașterii. 23. Botezul Domnului.
24. Ajunul Bobotezei, umblarea preotului în fiecare casă.
25. Slujba Bobotezei, troparul bobotezei.
26. Sfintele Paști. 27. Obiceiuri creștinești la Sf. Paști (ca și la Crăciun).
28. Post, mărturisire, împărtășire.
29. Ouă roșii, pască.
30. Slujba Învierii, troparul.
31. Curățirea și înnoirea de Paști.

Clasa II. primară.

1. Rugăciuni noi. Împărate ceresc.
2. Nașterea Domnului, în legătură cu cl. I, oarecare precizări istorice. — 3. Magii și păstorii.

4. Ducerea la templu. Dreptul Simion (Anul Nou).
5. Uciderea pruncilor și fuga în Egipt.
6. Copilăria, Iisus în templu, precizări istorice cu tablouri intuitive.
7. Iisus și Ioan Botezătorul (în legătură cu botezul lui Iisus). 8. Botezul (Sf. Treime).
9. Ispitirea. 10. Alegerea apostolilor.
11. Puterea dumnezeiască, Fica lui Iair.
12. Vindecarea fiului sutașului.
13. Tânărul din Nain.
14. Hrănirea celor cinci mii.
15. Nunta din Gana Galileii.
16. Umblarea pe apă. 17. Vindecarea orbului.
18. Vindecarea slăbănogului.
19. Vindecarea leproșilor.
- 20—23. Parabolele: Fiul rătăcit. Semănătorul. Neghinei. Talanților.
24. Cele 10 fecioare. 25. Vameșul și Fariseul.
26. Samarineanul milostiv.
27. Bogatul și săracul Lazăr (rai și iad).
28. Bogatul căruia i-a rodit țarina.
29. Despre rugăciune.
30. Rugăciunea dumnezeiască (Tatăl nostru).
31. Rugăciunea către îngerul păzitor, Sfinte Dumnezeule, Cuvine-se cu adevărat. (Fetele învăță „Născătoare de Dumnezeu“).

Clasa III primară.

1. Repețirea celor învățate cu privire la Mântuitorul nostru Iisus Hristos.
- 2—6. Predica de pe Munte.
7. Iisus și Samarineanca, deosebiriile dintre legea veche și cea nouă. 8. Sluga necredincioasă.
9. Tânărul bogat. 10. Nunta fiului de împărat.
11. Judecata a doua.
12. Profețiile referitoare la venirea lui Iisus Hristos.
13. Prorocii Isaia și Ieremia.
14. Prorocii Ilie și Elisei.
15. Prorocul Daniil și robia babilonică.
16. Solomon ca rege, zidește și scrie proverbele.
17. Saul și David, Psaltirea lui David.
18. Judecătorii, Samson și Samuil. 19. Iov.
20. Moise. 21. Eșirea din Egipt. 22. Decalogul.
23. Ocuparea Canaanului.
24. Epoca patriarhilor. Avram. 25. Isac și Iacob.
26. Iosif. 27. Noe.
28. Creațiunea, creațiunea omului, păcatul strămoșesc, făgăduința unui Mântuitor.
29. Mântuirea neamului omenesc prin Iisus Hristos.
30. Ierusalimul și Sionul, istoric geografic.
31. Geografia Palestinei, locurile unde a predicat Mântuitorul.
32. Rugăciuni la Mărturisire, înainte de împărtășire și după împărtășire și la diferite trebuințe.

Clasa IV. primară.

1. Menirea omului după învățătura bisericii creștine. 2. Biserica și credința ortodoxă.
3. Revelația divină, Sf. Scriptură.
4. Sf. Tradiție, dogme, simboale.
5. Simbolul credinții.
- 6—17. Explicarea pe articole: Art. 1—12.
18. Mijloacele de Mântuire: Sf. Taine.

19. Botezul, Mirungerea. 20. Pocăința, Euharistia.
21. Preoția (La Sfintele Taine se vor explica și deosebiri de celelalte confesiuni). 22. Nunta.
23. Maslul și puterea rugăciunii. 24. Sf. Liturghie.
25. Noțiuni de cult: acte liturgice, obiecte, etc.
- 26—27. Poruncile bisericii.
28. Caritatea creștină și socială.
29. Biserica, Familia și țara.
30. Datoriile către noi înșine.
31. Despre felul cum trebuie ținute sărbătorile bisericesti și naționale.
32. Virtuțile fundamentale creștinești, credința, speranța și iubirea.

Clasa V. primară.

A) Istoria universală a Bisericii creștine.

I. Biserica creștină în timpul Apostolilor.

- Lecția 1. Apostolii. Alegerea lui Matia. Pogorirea Sf. Duh. Întemeierea celei dintâi comunități creștine în Ierusalim.
2. Întinderea creștinismului între iudei și păgâni. Viața și activitatea Apostolului Petru.
 3. Viața primilor creștini. Duminica, Sf. Euharistie, Agapele.
 4. Alegerea diaconilor. Uciderea arhidiaconului Ștefan.
 5. Viața și activitatea apostolului Pavel. Cauzele repedei răspândiri a Creștinismului.
 6. Sinoadele apostolești.
 7. Sf. Scriptură a Noului Testament.

II. Biserica în luptă cu păgânismul.

8. Persecuțiunile. Cauzele și numărul lor.
9. Sf. Mucenici: Gheorghe și Dimitrie.
10. Sf. Mucenițe: Ecaterina și Paraschiva.
11. Învingerea creștinismului. Constantin-cel-Mare și Elena.
12. Organizarea Bisericii. Treptele ierarhice. Cultul, sărbătorile. 13. Moșahismul.

III. Biserica în luptă cu dușmanii din lăuntru

14. Ereziiile și schismele. Arie și Macedonie.
15. Sfinții părinți biseriești: Atanasie-cel-Mare, Vasile-cel-Mare, Grigore de Nazians, Ioan-Gură-de-Aur.
- 17—18. Sinoadele ecumenice. Cauzele ținerii, numărul și hotărârile lor. Sinoade locale.
19. Lupta contra icoanelor. Dumineca ortodoxiei.

IV. Desbînarea Bisericii.

20. Cauze și desăvârșirea desbînării.
 21. Reformațiunea Luther. Calvin. Sectele protestante și principiile lor greșite, fiecare poate tălcui Sf. Scriptură, preoția universală.
- B) Istoria specială a Bisericii române înainte de unirea tuturor Românilor (1918).
29. Poziția bisericii, autocefale, dominantă, părțile constitutive ale bisericii.
 30. Parohia. Adunarea, consiliul, comitet, episcopii, parohiale.
 31. Protopopiatul, adunarea, consiliul, episcopii, judecătoria protopopească.
 32. Episcopia. Adunarea și consiliul eparhial. Mitropolia. Instanțele de judecată bisericască.

33. Congresul național bisericesc. Consiliul central bisericesc. Sf. Sinod (descrie pe scurt după esența lor).
34. Sectele religioase din România. Primejdia lor națională și religioasă.
35. Biserica ortodoxă orientală este adevărata biserică mântuitoare.
36. Rolul bisericii ort.-rom., în dezvoltarea și păstrarea naționalității și limbii române.

Clasa VI. primară.

Morala creștină.

PARTEA I.

1. Omul (trup și suflet). Facultățile sufletești, menirea omului, preamărirea lui Dumnezeu și fericirea.
2. Definiția morală. Evanghelia și morala creștină. Legătura dintre religie și morală.
3. Legea morală naturală și pozitivă. Legea Vechiului Testament ca pregătire pentru legea evanghelică, superioritatea acesteia.
4. Legile omenești: bisericesti și civile. Interpretarea și obligativitatea lor. Sancțiunile legii morale.
5. Conștiința morală, originea, funcțiunea, felurile ei, datoria față de conștiință.
6. Libertatea morală. Dovezi pentru existența ei, piedecile libertății morale: neștiința, patima, frica, sila.

A) Virtutea.

7. Virtutea: natura și felurile ei. Virtuți teologice și morale.

I. Virtuțile teologice.

8. Credința, necesitatea și natura ei. Mijloacele de a păstra și a întări credința. Păcatele contra ei: necredința, ateismul, indiferentismul, fanatismul și bigotismul,
9. Speranța: natura și necesitatea ei. Păcatele contra ei, disperarea și încrederea prea mare în bunătatea lui Dumnezeu.
10. Iubirea către Dumnezeu și păcatele contra ei, iubirea către noi înșine și aproapele. Păcatele contra ei. Purtarea față de vrăjmași. Ilustrate prin pilde din Istoria biblică.

II. Virtuțile morale.

11. Virtuțile morale: înțelepciunea, dreptatea, cumpătatea, curajul. Pilde din Istoria biblică. Păcatele contra lor.

Păcatul.

12. Natura și felurile păcatului. Păcatul strămoșesc și cel actual, greu și ușor, de moarte împotriva Sf. Duh.
13. Păcatele grele: mândria, zgârcenia, desfrânarea, lenea, lăcomia, invidia și mânia.
14. Vițiul. Deosebirea între păcat și vițiu. Fapte pretinse indiferente.
15. Răsplată și pedeapsă în viață și după moarte.

PARTEA II.

I. Datoriile creștinului. a) Către Dumnezeu.

16. Cunoașterea și adorarea lui Dumnezeu. Vene-

rarea Născătoarei de Dumnezeu, a sfinților, a moaștelor, icoanelor.

17. Cultul divin și împărțirea lui. Idolatria.
18. Superstiția, felurile și combaterea ei.
19. Luarea în deșert a numelui lui D-zeu. Blasfemiile, jurământul și felurile lui. Sperjurul. Votul.
20. Repausul duminical. Legătura lui cu religia, sănătatea și starea materială.

b) *Către aproapele.*

21. Datoriile superiorilor față de inferiori: ale stăpânilor către slugi, ale cărmuitorilor către cetățeni, ale maștrilor către ucenici. Datoriile față de lucrători.
22. Datoriile inferiorilor față de superiori: ale copiilor către părinți, ale elevilor către învățători, ale slugilor către stăpâni, ale cetățenilor către autorități, ale credincioșilor către păstorii sufletești.
23. Uciderea, sinuciderea, duelul. Cauzele ce duc la ucidere și sinucidere.
24. Dreptul de proprietate. Datoria față de proprietatea străină. Socialism, bolșevism, anarhism și combaterea lor. Cămătăria.
25. Minciuna și felurile ei. Fățărnicia, secretul, datoria de a spune adevărul.
- 26—27. Alte datorii către aproapele. Faptele îndurării trupești și sufletești.

c) *Către noi înșine.*

28. Datoriile către trupul nostru: Sănătatea, locuința, hrana, îmbrăcăminte, curățenia, munca, economia, averea.
29. Datorii către sufletul nostru: Cunoașterea de sine, cultivarea facultății sufletești. Numele cel bun. Onoarea.

d) *Datorii sociale.*

30. Familia. Rolul ei social. Datoriile soților.
31. Patria. Datoriile față de ea și de legile țării.
32. Biserica. Supunerea la legile ei. Poruncile bisericesti.

II. *Desăvârșirea morală.*

33. Rugăciunea, necesitatea, felurile. Condițiunile și foloasele ei.
- 34—35. Fericirile evanghelice (tilcuite).
36. Sfaturile evanghelice.

Clasa VII. primară.

Elementele de drept bisericesc.

1. Noțiunea de Biserică. Întemeierea și scopul ei. Însușirile bisericii. (Una sfântă sobornicească, apostolească).
2. Dreptul bisericesc. Isoarele lui. Sf. Scriptură, Sf. Tradițiune, canoanele.

Ierarhia.

3. Noțiuni de ierarhie. Treptele ierarhice (episcop, preot, diacon) și trebuințele fiecăreia.
4. Trepte onorifice (Patriarh, mitropolit, arhiepiscop, protopresbiter, etc.).
5. Titlurile și modul de adresare către membrii ierarhici.

6. Condițiunile pentru intrarea în cler. Hirotonie, hirotesie.
7. Monahismul. Condițiunile pentru intrarea în monahism. Gradele monahice.

Organele puterii bisericesti.

8. Ideile și scopul sinoadelor ecumenice. Convocarea, participarea și autoritatea lor.
9. Cele 7 sinoade ecumenice. 10. Sinoade locale. Învoirea episcopilor neadunați la un loc.

I. *Dreptul clerului de a învăța.*

11. Episcopii sunt urmașii apostolilor. Numai clerul are dreptul de a învăța și a tălculi adevărul de credință și viață morală. Erezie, secte

II. *Dreptul clerului de a săvârși cele sfinte.*

12. Mijloacele de sfințire: cele 7 taine, noțiunea de taină. primitorul, efectul ei.
13. Botezul. Materia, forma, săvârșitul, primitorul, efectul lui. Nașul. Botezul sectarilor și eterodoxilor.
14. Taina Sf. Mir (ca la botez).
15. Pocăința, condițiunile adevăratei pocăințe. Canonul.
16. Sf. Cuminecătură, rugăciunea dela împărțășire.
17. Căsătoria. Ideia, taina, cerințele ei, examenul logodnicilor, logodna, strigările, timpul contractării căsătoriilor.

18. Nunta. Căsătoria religioasă, cea civilă, căsătorii mixte.
19. Impedimente pentru căsătorie (absolute și relative). Relative. Înrudirea de sânge, cuscrenia, înrudirea spirituală, adopțiunea.
20. Dispense pentru căsătorie. Divorțul. Motivele canonice și efectul lui. Căsătoria doua și a treia.

21. Drepturile și datoriile soților. Raportul dintre părinți și copii.
22. Maslul, împărțășirca cea din urmă, înmormântarea religioasă. Rugăciunile pentru morți.
23. Venerarea sfinților. Cinstirea icoanelor, moaște.

III. *Dreptul clerului de a cărmui pe credincioși.*

- 24—25. Laicii ca membri ai bisericii. Datoriile și drepturile lor. Poruncile bisericesti (cele 9).
26. Judecata bisericescă. Instanțele de judecată bisericescă.
27. Delicturile bisericesti pentru laici (apostasia, eresia, shisma, simonia).
28. Mijloacele penale ale Bisericii. Pedepse pentru clerici. Pedepse pentru laici. Încetarea delictelor și pedepselor.
29. Societăți bisericesti. Origina, scopul și caracterul lor juridic. (De pildă Societatea Sf. Gheorghe).
30. Toleranța religioasă, delicturi contra persoanelor, sectelor și legiuirilor de cult.
31. Biserica și Statul. Origina bisericii, origina statului, raportul dintre Biserică și Stat.
32. Frumusețile Bisericii ortodoxe naționale. Cluj, la 12 Septembrie 1932.

Consiliul eparhial.